

De Mierenmens. Een evolutieparadox

Jos Teeuwisse

Jelle Reumer verzorgt in ons blad Zoogdier de vaste column "Verdwenen zoogdieren".

In zijn nieuwste boek "De Mierenmens" blikt hij vooruit en voorspelt hoe de verdere evolutie van de 'soort mens' zich voltrekt.

Niets wijst erop dat de evolutie het ontstaan van de mens als doel heeft gehad. En niets wijst erop dat het leven draait om één enkel individu. Hoe komt het dan dat we onszelf toch zo belangrijk, zo uniek vinden? De gedragingen van groepen mensen vertonen structureel gelijkenis met wat wel een superorganisme is genoemd. Toch is ieder individueel lid van

zo'n groep er stellig van overtuigd dat hij zich beweegt met volledige controle over zijn eigen gedachten, eigen handelingen, en eigen gevoelens. Over deze ietwat ongemakkelijke paradox gaat 'De mierenmens'.

Reumer ziet de toekomstige mens, door hem de 'homo urbanus' genoemd, zich ontwikkelen tot een eusociale maatschappij net zoals een termietensamenleving of die van de naakte molrat. Met twee- tot vierhonderd exemplaren is de homo urbanus ondergebracht in één torenflat. Deze samenleving houdt zich bezig met de zorg voor de flat, voor elkaar en een kleine groep koninginnen, die op hun beurt weer zorgen voor de voortplanting van de soort. "De Mierenmens" is een goed leesbaar

boek op dezelfde speelse manier geschreven als de columns die Reumer verzorgt voor dit blad.

De Mierenmens

Jelle Reumer

Historische Uitgeverij
ISBN 978-90-6554-485-8
Prijs €19,50

Diersporen in beeld

Jaap van der Veen

In de reeks kleine natuurgidsen In beeld van de KNNV is in april 2012 het 27e deeltje verschenen. Niet al deze deeltjes gaan over zoogdieren. De belangstelling van de gemiddelde KNNV-er is immers vooral in de breedte te zoeken. Na Zoogdieren in beeld is nu dan verschenen Diersporen in beeld, met – en daarom wordt het hier ook besproken – informatie over sporen van zoogdieren, maar ook over die van insecten en vogels.

Vanwege het nogal algemene kader is een selectie gemaakt uit 24 karakteristieke diersporen. Er is onder andere aandacht voor: pootsporen, vraatsporen, uitwerpse-len en bewoningssporen. Het boekje geeft bij ieder spoor veel achtergrondinformatie. Daarnaast zit er een uitklapkaart in

het boekje, waardoor men in een oogopslag globaal een spoor kan herkennen. Maar in zo'n kort bestek is het natuurlijk niet mogelijk om de diepte in te gaan. Daarvoor zal de meer specialistisch ingestelde natuurliefhebber andere bronnen moeten hanteren, die ook (mede) door de KNNV zijn uitgegeven.

Voor de geïnteresseerde leek en zeker voor kinderen op weg naar natuurmens is dit een welkome introductie in het leren kennen van sporen en andere fenomenen van dieren die je onderweg tegenkomt. Voor de prijs hoeft je zo'n aanschaf niet te laten.

Diersporen in beeld

Kees de Heer

KNNV Uitgeverij (2012)
ISBN: 9789050114059
Prijs € 4,95

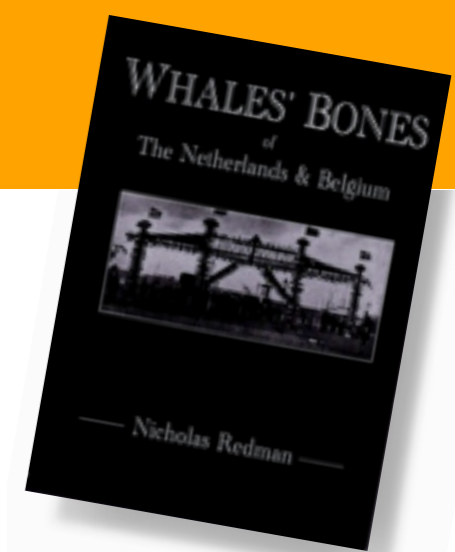
Whales' Bones of The Netherlands & Belgium

Marije Siemensma

Van 's werelds meest bereide walvis skelet tot wrijfpalen voor het vee, walvisbeenderen werden voor veel verschillende doeleinden gebruikt. Zonder het waarschijnlijk te weten is er ergens in de omgeving een van de 'walvismonumenten', die in dit boek centraal staan, te vinden. Whales' Bones of The Netherlands & Belgium is de titel van het derde boek in een serie die alle Europese monumenten van walvisbeenderen uiteindelijk moet omvatten.

Whales' Bones is niet alleen een boek, maar ook een levenswerk. Dit is te danken aan de passie van de Engelse Nicholas Redman voor 's werelds grootste zoogdieren verspreid over België en Nederland. Het boek is een rijke bundeling anekdotes gebaseerd op persoonlijke verhalen, krantenknipsels of zorgvuldig gedocumen-

teerde natuurhistorische kennis. De bijna honderdvijftig locaties die Redman beschrijft, bezocht hij allemaal zelf. Walviskaken als ereboog zijn misschien de meest bekende en in het oog springende herinneringen aan gestrande of bejaagde walvissen, maar de beenderen deden ook praktisch dienst als deurpost, hekwerk of wrijfpaal voor het vee, of als parapluhouder of grafpaal en zelfs als schandblok voor misdadigers in vroeger tijden. De auteur neemt de lezer mee naar de Waddeneilanden, waar de vele walvisboten getuigen van een rijke walvisjacht. Maar ook ver van de zee in parken, huizen, kroegen of dierentuinen zijn walvismonumenten te vinden, soms duidelijk herkenbaar maar ook vaak onherkenbaar op het eerste gezicht, of verplaatst. Veel imposante walvis skeletten of delen daarvan zijn in musea ondergebracht, helaas lang niet altijd zichtbaar voor het publiek.

Whales' Bones is niet alleen een verrassend boek dat de geschiedenis doet herleven, maar ook een pleidooi om zorgvuldig om te gaan met ons natuurhistorisch en cultureel erfgoed.

Whales' Bones of The Netherlands & Belgium

Nicholas Redman

Redman Publishing, 2010
ISBN 978 095 458 003 8
Prijs 30 GBP
www.whalebones.co.uk

Zoogdieren van Europa Alle belangrijke soorten

Jaap van der Veen

De moeilijkheid met zoogdieren is dat ze zich – anders dan bijvoorbeeld bloemplanten en mossen – niet zo gemakkelijk laten determineren. De reden daarvoor is dat ze veelal schuw zijn, beweeglijk en op enige uitzondering na vooral 's nachts actief. Toch zal het voorkomen dat mensen met enige moeite een zoogdier te zien krijgen, hetzij in levende

lijve voor dag- en schemeringactieve dieren, hetzij in de vorm van diersporen, die passief de aanwezigheid van deze dieren verraden.

Voor die mensen heeft Tirion een zoogdierengids uitgegeven. De gids is gestoken in een

plastic hoes, dus ook in mindere weersomstandigheden te gebruiken (zoals de kaft vermeldt).

Het boekje is vrij licht, past in de binnenzak en is behoorlijk compleet. Van de meest voorkomende Europese soorten is een beschrijving met foto opgenomen. Per soort worden beschreven: kenmerken van het dier, leefwijze, biotoop, verspreiding over Europa (middels een kaartje) en andere wetenswaardigheden. Van minder algemene soorten wordt melding gemaakt in een bijlage 'Verwante soorten'. Hiervan zijn geen foto's opgenomen. De foto's zijn fraai, hier en daar wat aan de kleine kant (wat wil je met een handzame gids?), en bevatten soms pijltjes met typische determinatiekenmerken.

Er is een praktische indeling in zes soortgroepen, elk met een eigen kleurencode. Pootafdrukken en knaagsporen zijn niet van alle dieren opgenomen. Ook gebitsplaatjes en tandformules ontbreken, en die zijn nu juist erg handig bij het uitpluizen van resten van dode dieren. Want dat zal toch wel de meest voorkomende wijze zijn, waarop het zoogdier zich ter determinatie aanbiedt. Wie professioneel vangt en inventariseert zal wel meer professionele literatuur gebruiken.

Er staan tips in voor het ontdekken en ob-

serveren van zoogdieren, maar dan gaat het vooral om dagactieve dieren. En vermoedelijk zal de frustratie groot zijn als de bever niet bij zijn burcht te zien is en de bunzing niet bij zijn bekende schuilplekken. Toch is het een leuk boekje voor de geïnteresseerde leek en voor kinderen met belangstelling voor (zoog)dieren, als naslagwerk na een tocht met de boswachter. Een overzicht van de zoogdieren, belangrijke vaktermen en stukjes over sporen zoeken en observeren maken dit boek voor deze doelgroep compleet. Een mooie kennismaking met een diergroep die verborgen leeft en waarvan de fotografie zich tot een ware kunst verheven heeft. De foto's in deze rijk geïllustreerde gids zijn daar pronkstukjes van. Een leuk boekje voor een zacht prijsje: leuk om cadeau te doen of om cadeau te krijgen. Zeker geschikt om mensen warm te laten worden voor de grote verscheidenheid aan zoogdieren, ook in ons land.

Zoogdieren van Europa Alle belangrijke soorten

Klaus Richarz

Tirion Natuur
ISBN 978-90-5210-240-5
Prijs € 16,95